แผนบริหารการสอนประจำบทที่ 1
ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับจิตวิทยา

แนวคิดหลัก

จิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ จิตวิทยาเป็นศาสตร์มีมานานพร้อมๆ กับการกำเนิดของมนุษย์ จิตวิทยาทำให้เข้าใจถึงการแสดงออกของการเกิดพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ และพฤติกรรมที่อยู่ภายในจิตใจของมนุษย์ได้ ทั้งความรู้สึก ความคิด เจตคติ ค่านิยม ความเชื่อ เป็นต้น ทำให้มนุษย์เข้าใจตัวตนที่แท้จริงตามธรรมชาติ สามารถคาดการณ์ และเสริมสร้างพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นได้

หัวข้อเนื้อหา

1. ความหมายของจิตวิทยา
2. ประวัติของจิตวิทยา
3. จิตวิทยาการศึกษา : ศาสตร์ที่เชื่อมโยงระหว่างจิตวิทยากับการศึกษา
4. ความหมายของจิตวิทยาการศึกษา
5. วัตถุประสงค์ของจิตวิทยาการศึกษา
6. ความสำคัญของจิตวิทยาการศึกษาต่ออาชีพครู
7. การวิจัยในจิตวิทยาการศึกษา
8. วิธีการวิจัยจิตวิทยาการศึกษา
9. ลำดับขั้นในการวิจัยโดยทั่วไป
10. ครูที่ดีและมีประสิทธิภาพ
11. องค์ประกอบที่สำคัญของบุคคลผู้เป็นครู

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. นักศึกษาบอกความหมายของจิตวิทยาได้
2. นักศึกษาบอกประวัติของจิตวิทยาได้
3. นักศึกษาบอกความหมายของจิตวิทยาการศึกษาได้
4. นักศึกษาบอกวัตถุประสงค์ของจิตวิทยาการศึกษาได้
5. นักศึกษาบอกความสำคัญของจิตวิทยาการศึกษาต่ออาชีพครูได้
6. นักศึกษาอธิบายการวิจัยในจิตวิทยาการศึกษาได้
7. นักศึกษาบอกครูที่ดีและมีประสิทธิภาพได้
8. นักศึกษาบอกองค์ประกอบที่สำคัญของบุคคลผู้เป็นครูได้

วิธีการสอน และกิจกรรมการเรียนการสอนประจำบท

1. ศึกษาเอกสารประกอบการสอนบทที่ 1

2. ให้นักศึกษาดูสื่อวีดีทัศน์ และให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นบนพื้นฐานของจิตวิทยา
3. ผู้สอนบรรยายให้องค์ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา
4. อภิปราย ซักถาม
5. ตอบคำถามท้ายบท
6. สรุปบทเรียน โดยการบรรยายประกอบ Power Point

สื่อการเรียนการสอน

1. เอกสารประกอบการสอน และเอกสารอื่น ๆ
2. สื่อวีดีทัศน์
3. ใบงานเพื่ออภิปรายในกลุ่มย่อย

การวัดและการประเมินผล

1. ตรวจผลงานจากใบงาน และการตอบคำถามท้ายบท
2. สังเกตตามความสนใจ และความตั้งใจในการอภิปรายซักถาม
3. ให้สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้โดยทำเป็น Mind Mapping

บทที่ 1
ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับจิตวิทยา

บทนำ

จิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ จิตวิทยาเป็นศาสตร์มีมานานพร้อมๆ กับการกำเนิดของมนุษย์ จิตวิทยาทำให้เข้าใจถึงการแสดงออกของการเกิดพฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ และพฤติกรรมที่อยู่ภายในจิตใจของมนุษย์ได้ ทั้งความรู้สึก ความคิด เจตคติ ค่านิยม ความเชื่อ เป็นต้น ทำให้มนุษย์เข้าใจตัวตนที่แท้จริงตามธรรมชาติ สามารถคาดการณ์ และเสริมสร้างพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นได้

ความหมายของจิตวิทยา

ยุราวดี เนื่องโนราช (2558: 3) ได้ให้ความหมายว่า จิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาพฤติกรรมมนุษย์และสัตว์ หรืออินทรีย์ โดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ช่วยในการศึกษา

ลักขณา สริวัฒน์ (2557: 11) ได้ให้ความหมายว่า จิตวิทยาเป็นการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรม กระบวนการทางจิตของมนุษย์ในลักษณะที่เป็นศาสตร์ที่สามารถศึกษา ทดลอง หรือพิสูจน์ได้

จันทร์เพ็ญ ภูโสภา (2557: 7) ได้ให้ความหมายว่า จิตวิทยาเป็นวิทยาศาสตร์แขนงหนึ่งที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์และสัตว์โดย มีกฎเกณฑ์และทฤษฎีต่าง ๆ เป็นเครื่องมือ เพื่ออธิบาย ทำนาย และควบคุมพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ แบบแผนที่ชัดเจน โดยใช้ระเบียบ วิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ โดยมุ่งศึกษาพฤติกรรมของบุคคลในแง่มุมต่าง ๆ โดยมีความมุ่งหมายหลัก 3 ประการ คือ เพื่ออธิบายสาเหตุของการเกิดพฤติกรรม ทำนายพฤติกรรม และควบคุมพฤติกรรม

ประดิษฐ์ เอกทัศน์ (2556: 7) ได้ให้ความหมายว่า จิตวิทยาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและกระบวนทางจิตด้วยระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้สามารถอธิบายพฤติกรรมได้ สามารถที่จะทำนายแนวโน้มพฤติกรรม และสามารถควบคุมหรือพัฒนาพฤติกรรมได้

รุ่งฟ้า ล้อมในเมือง (2554: 3) ได้ให้ความหมายว่า จิตวิทยาเป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและกระบวนการของจิตโดยอาศัยระเบียบวิธีการเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะบรรยาย อธิบาย ทำนายและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและกระบวนการทางจิตให้มีลักษณะที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า จิตวิทยาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม และกระบวนทางปัญญา โดยจะศึกษาพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้จากภายนอก และพฤติกรรมภายใน โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อทำความเข้าใจ ทำนายและควบคุมพฤติกรรม

จุดมุ่งหมายของจิตวิทยา

จุดมุ่งหมายของการศึกษาทางด้านจิตวิทยามี 4 ประการ คือ (อัมพร ศรีประเสริฐสุข และพัศรินทร์ ก่อเลิศวรพงศ์. 2559:7)

1. เพื่อการบรรยาย (Description)

เป็นการอธิบาย หรือบอกเล่าพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเป็นการให้ข้อมูลเพื่อให้ทราบลักษณะและความเป็นไปต่าง ๆ ของพฤติกรรม ซึ่งเป็นการบรรยายเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ในเบื้องต้นโดยใช้รูปแบบการสังเกตหรือการใช้เครื่องมือในการวัด

2. เพื่อการอธิบาย (Explanation) หรือการทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรม

โดยเป็นการให้ข้อมูลในเชิงลึกมากขึ้น เป็นกระบวนการในการแสวงหาคำตอบ อาทิ การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อหาสาเหตุ ที่มา ตลอดจนผลที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจและเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

3. เพื่อการทำนายพฤติกรรม (Prediction)

เป็นการพยากรณ์สิ่งที่อาจเกิดขึ้นได้นอกจากความรู้ในเชิงบรรยายหรืออธิบาย ในการที่จะสามารถคาดเดาเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต โดยมีผลของการศึกษาก่อนหน้าเป็นแหล่งอ้างอิง ซึ่งอาจจะช่วยให้สามารถหาแนวทางส่งเสริม แก้ไข หรือหาแนวทางในการป้องกันโดยเฉพาะพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ ในเบื้องต้นได้

4. เพื่อการควบคุม (Control)

เป็นการกำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไม่ให้เกิดขึ้นตลอดจนยังสามารถนำข้อมูลในการศึกษามาใช้ในการเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นได้

ประวัติของจิตวิทยา

กันยา สุวรรณแสง (2544: 2-18) ได้ศึกษาประวัติของจิตวิทยาไว้ดังต่อไปนี้

“จิตวิทยา” มีมาแต่โบราณ เรียกกันว่าเป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับวิญญาณ ทางตะวันออกพระพุทธเจ้าเล่าจื๊อ ขงจื๊อ ได้ใช้จิตวิทยาในการสอนศาสนา มีหลักจิตวิทยาเป็นที่น่าเชื่อถือได้ แต่น่าเสียดายไม่ได้รับความสนใจจากนักจิตวิทยามากนัก ชาวตะวันออกเริ่มศึกษาและใช้จิตวิทยาตามแบบปรัชญาและไม่ได้เปลี่ยนรูปไปเป็นวิทยาศาสตร์แบบชาวตะวันตก

ทางตะวันตก ปราชญ์สนใจจิตวิทยามาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ ก่อนคริสตกาล เช่น พลาโต (Plato 427-347 ก่อนคริสตกาล) อริสโตเติล (Aristotle 384-322 ก่อนคริสตกาล) ได้กล่าวถึงธรรมชาติและพฤติกรรมของมนุษย์ไว้หลายแห่ง แต่คำสอนของท่านเหล่านี้เป็นไปในรูปของปรัชญามากกว่าวิทยาศาสตร์ การศึกษายุคนั้นเป็นแบบ Arm Chair Method เรียกว่าจิตวิทยายุคเก่าเนื่องจากนั่งศึกษาอยู่กับโต๊ะทำงาน โดยใช้ความคิดเห็นของตนเองอย่างเดียว ไม่มีการทดลอง Aristotle (384-322 ก่อน ค.ศ.) เขียนตำราจิตวิทยาเล่มแรกของโลก เป็นตำราว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับวิญญาณชื่อ De Anima แปลว่า เรื่องชีวิต เขากล่าวว่า “วิญญาณเป็นต้นเหตุให้เรียนจิตวิทยา และ

ยังมีตำราจิตวิทยาที่เด่นดังของท่านอีกเช่น Concerning the Soul และ Concerning Memory ชาวกรีกโบราณถือว่า วิญญาณเป็นวัตถุละเอียดเป็นผงธุลี เป็นพลังแห่งจิต เป็นลมร้อนทำให้ชีวิตเป็นขึ้นได้ คนในสมัยบุพกาลเชื่อว่าปรากฏการณ์ ต่าง ๆ ของธรรมชาติ แม้แต่การเกิดฝนตก ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า แดดออก ไฟไหม้ป่า ฯลฯ ย่อมมีสิ่งลึกลับบางอย่างแฝงอยู่เบื้องหลัง ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ บันดาล และควบคุมให้สรรพสิ่งในโลกบังเกิดขึ้น แม้มนุษย์ก็มีสิ่งลึกลับแฝงอยู่ในกายเป็นตัวคอยกระตุ้นและควบคุมการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ สิ่งลึกลับที่ทรงอำนาจนี้เรียกกันว่าวิญญาณ คนในสมัยดึกดำบรรพ์แรกเริ่มทีเดียว ศึกษาเรื่อง “วิญญาณ” โดยมีความเชื่อว่า วิญญาณเป็นตัวที่ทำให้เกิดมนุษย์ มีอิทธิพลเหนือร่างกายมนุษย์ และเป็นผู้บัญชาให้ร่างกายของคนเรากระทำสิ่งต่าง ๆ วิญญาณจะสิงอยู่ในร่างกายขณะที่มีชีวิตอยู่ เมื่อคนสิ้นชีวิตหมายถึงร่างกายปราศจากวิญญาณ วิญญาณออกจากร่างล่องลอยไปชั่วระยะหนึ่ง แล้วจะกลับคืนเข้าสู่ร่างเดิมอีก และเมื่อนั้นและจะคืนชีพขึ้นมาอีก กรีกจึงมีการคิดค้นวิธีป้องกันศพเน่าเปื่อยที่เรียกว่ามัมมี่ เพื่อคอยการกลับของวิญญาณ St.Augustine (430-354 B.C.) ได้ศึกษาพฤติกรรมของทารกแรกเกิดด้วยวิธีสังเกตและใช้วิธีสำรวจตนเอง (Introspection) เข้าร่วมในการศึกษาพฤติกรรมของคนนับเป็นของใหม่ในเวลานั้น Zeno (308 B.C.) ปราชญ์กรีกกล่าวว่า วิญญาณของคนไม่มีวันดับสูญ สมัยนั้นเชื่อกันว่าจิตวิทยาเป็นวิชาที่ว่าด้วยวิญญาณ (A. Study of the Soul) และยังเป็นเรื่องลึกลับมืดมนอยู่ ไม่ค่อยจะแพร่หลายมากมายนักสนใจศึกษากันเฉพาะในหมู่ชนชั้นสูงเท่านั้น เช่น พวกนักบวช นักปกครอง เป็นต้น แม้นักปราชญ์สมัยนั้นจะศึกษาค้นคว้าเรื่องวิญญาณกันสักเท่าใดก็ไม่บรรลุสัจธรรมยังมีความเชื่อขัดแย้งกันอยู่ Epicurus (306 B.C.) ไม่เชื่อว่าคนเราจะฟื้นคืนชีวิตขึ้นได้ในอนาคตอีก เมื่อเกิดพระเยซูคริสต์ขึ้นแล้ว St. Paul (ค.ศ. 67) ว่าการกระทำของคนนั้นย่อมมีผลมาจากวิญญาณและร่างกายนับแต่ศตวรรษที่ 1 ตลอดมา การพิจารณาเกี่ยวกับวิญญาณเป็นไปในแง่ศาสนา และเป็นไปในรูปแบบนามธรรมเป็นพื้นกระทั่งศตวรรษที่ 11 และ 12 ได้เกิดลัทธิตัถยธรรม (Realism) ซึ่งเชื่อสภาพความเป็นจริงของสิ่งต่าง ๆ และลัทธิความคิดรวบยอด (Conceptualism) กล่าวถึงความคิดที่เกิดหลังจากได้วิเคราะห์พิจารณาหาสิ่งต่าง ๆ โดยถี่ถ้วนแล้ว ต่อมาคนเกิดมีความสนใจใหม่หันไปสนใจในทางวิทยาศาสตร์ซึ่งมีความขัดแย้งกับคำสอนในทางศาสนา Thomas Aquinas (ค.ศ.1257) ได้พยายามประสานวิทยาศาสตร์และศาสนาเข้าด้วยกัน มีทฤษฎีต่าง ๆ ทางวิทยาศาสตร์ขึ้นมามากมายและในที่สุดก็ไม่มีใครอธิบายได้ว่า วิญญาณคืออะไร อยู่ที่ไหน มีตัวตนลักษณะอย่างไรหรือไม่ เป็นสิ่งอยู่นอกเหนือการสัมผัส ไม่สามารถจับต้องมองเห็นได้ พิสูจน์ไม่ได้ ยังคงเป็นเรื่องลึกลับน่าเบื่อหน่ายอยู่เสื่อมศรัทธาเรื่องวิญญาณ ความสนใจในเรื่องของวิญญาณจึงค่อย ๆ ห่างหายกลายมาเป็นสนใจเรื่อง “จิต” เข้าแทนที่ เพราะพูดถึงจิตดูจะเข้าใจง่ายกว่า บางคนเข้าใจว่าจิตอยู่ที่ใจ (ทั้ง ๆ ที่จิตไม่ใช่ใจ) จึงมักพูด 2 คำคู่กันไปว่าจิตใจ เห็นว่าการศึกษาเรื่องจิตเป็นการศึกษาคนที่มีชีวิตอยู่ กล่าวว่าจิตคือการที่คนเรารู้สึกตัวรู้ตัวว่าทำอะไร คิดอะไร ความรู้สึกตัวเรียกว่า จิตสำนึก (Conscious) คือมีสมาธิสติสัมปชัญญะ นั่นเอง เชื่อว่าชีวิตประกอบด้วยร่างกายกับจิตใจ (body and mind) จึงมีคำพูดว่า “A sound mind is in a sound body” (จิตที่ผ่องใสอยู่ในร่างกายที่แข็งแรง) จิตนั้นแบ่งเป็นส่วน ๆ เช่น ความคิด (Idea) จินตนาการ (Imagine) ความจำ (Memory) การรับรู้ (Concept) ส่วนที่สำคัญที่สุดคือส่วนที่เรียก Faculty of will เป็นส่วนหนึ่งของจิตที่สามารถสั่งกระทำการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของร่างกายและทฤษฎีที่ว่าจิตช่วยนำให้บุคคลประกอบกิจนั้นเรียกว่า Animism ในที่สุดจึง

เปลี่ยนมาเป็นความสนใจเรื่องจิต (Mind) แทนเรื่องวิญญาณ ความหมายของจิตวิทยาจึงกลายเป็นการศึกษาเกี่ยวกับจิต Norman L. Munn กล่าวว่า Psychology is the study of mind ตั้งแต่นั้นมานิยามของคำว่าจิตวิทยาเริ่มเปลี่ยนจาก “Psychology is a Science of Soul” มาเป็น “Psychology is a Science of Mind”

Cassmann ได้เขียนหนังสือชื่อ Anthropological Psychology เกี่ยวกับความรู้เรื่องจิตของคนในสมัยนั้น เมื่อ ค.ศ. 1590 เป็นปัจจัยให้คำ psychology ใช้กันแพร่หลายทั่วไป

Rene Descrates (1596-1650) เชื่อว่า วิญญาณกับร่างกาย เป็นสิ่งที่แยกออกจากกันเด็ดขาด และต่างก็ควบคุมและมีอิทธิพลต่อกัน โดยมีศูนย์ประสานอยู่ที่สมอง

จอห์น ล็อค (John Locke 1632-1704) นักปรัชญาชาวอังกฤษ สนใจศึกษาเรื่องจิตอย่างจริงจัง จึงได้ฉายาว่า “บิดาแห่งจิตวิทยาแผนใหม่” (The father of modern psychology) ท่านว่า “จิต” คือความที่เรารู้สึกตัว (Conscious) คือรู้ว่ากำลังทำอะไร คิดอะไรอยู่ จิตของมนุษย์แรกเกิดนั้นสะอาด บริสุทธิ์ ว่างเปล่าเสมือนผ้าขาวสะอาด (Blank tablet) สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อจิต เสมือนสีย้อมผ้าทำให้ผ้ามีดอกสีต่าง ๆ เมื่อเจริญวัยก็ค่อยสร้างสมจิตที่สมบูรณ์ โดยได้จากการเรียนรู้ การฝึกจิตให้เฉียบแหลมควรฝึกด้วยการคิดคำนวณ จิตของคนเราเกิดจากการสะสมประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้จากการเรียนรู้ การเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ผ่านไปจะสะสมในดวงจิตเชื่อว่าความคิดเห็นและการเรียนที่ผ่าน ๆ มาแล้วจะสัมพันธ์ต่อโยงอยู่ด้วยกัน แสดงว่า Locke เป็นผู้วางรากฐานของทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยง (Association)

โวน โวลท์ (Von Wolt) ปราชญ์ชาวเยอรมันได้เขียนหนังสือชื่อ Empirical Psychology ขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1738 กล่าวถึงจิตใจของมนุษย์โดยอาศัยการสังเกตพิจารณาบุคคลทั่วไป

แต่ในที่สุดเรื่องของจิตก็เป็นสิ่งที่ไม่อาจพิสูจน์กันให้เห็นจริงได้อีก และเนื่องจากอิทธิพลของสังกัป (Concept) เดิมที่เคยรู้จักคำว่าวิญญาณจึงใช้เรียกทั้ง 2 คำคู่กันว่า “จิตวิญญาณ” ก็มีหรือใช้ระคนกันไปทั้ง 2 คำ บ้างก็เรียกวิญญาณ บ้างก็เรียกจิต โดยถือว่าเป็นสิ่งเดียวกัน และจิตวิญญาณก็ยังทรงบทบาทและอิทธิพลต่อมาอีกนานเท่านาน ดังจะเห็นได้ว่า แม้ปัจจุบันก็ยังมีคนกล่าวอ้างถึงจิตวิญญาณกันอยู่บ่อย ๆ เมื่อไม่สามารถอธิบายสาเหตุของการกระทำบางอย่างได้ ก็อ้างว่าจิตบังคับให้เป็นไปทั้ง ๆ ที่ไม่ปรากฏตัวตนของจิตและนำมาศึกษาค้นคว้าทดลองได้ จึงยังไม่มีใครสามารถเข้าใจความหมายได้โดยแท้จริง ยังไม่มีใครพิสูจน์ได้ว่ามันคืออะไร อยู่ตรงส่วนไหนของร่างกาย แต่เดิมมาเชื่อกันว่า จิตมีอยู่ในร่างกาย แม้จะไม่ทราบรูปร่างลักษณะว่าเป็นอย่างไรก็ตาม ถือกันว่าเป็นสิ่งที่มีอำนาจบังคับให้สมองและร่างกายทำงานตลอดจนก่อให้เกิดความรู้สึกสารพัดอย่าง เดิมเข้าใจกันว่าจิตอยู่ที่หัวใจบ้าง จิตอยู่ที่สมองบ้าง ซึ่งไม่สมเหตุสมผลทั้งนั้น

เมื่อมาถึงสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) ในยุโรป คนหันมาสนใจวิทยาศาสตร์กันมากขึ้น ต้นศตวรรษที่ 17 นักวิทยาศาสตร์หลายท่าน เช่น Kepler, Galileo, Newton, Harvey ประสบผลสำเร็จได้ผลของการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ ประกอบกับนักวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ เช่น Francis, Descartes และ Comte ต่างก็คัดค้านตรรกศาสตร์ตามวิธีอนุมานแบบ Aristotle ขึ้นให้มีการพิสูจน์ ทดลอง สังเกต พิจารณา หาประจักษ์พยานมาสนับสนุนความคิด ความเชื่อ เป็นวิธีคิดด้วยเหตุผลแบบอุปมาน ทำให้จิตวิทยาค่อยมีเหตุมีผลขึ้น เห็นว่าวิญญาณอยู่นอกเหนือการสัมผัสใด ๆ มองไม่เห็น พิสูจน์ไม่ได้ นักจิตวิทยารุ่นต่อ ๆ มาจึงไม่พยายามที่จะอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ใน

รูปของวิญญาณเป็นผู้สั่งให้กระทำ เปลี่ยนมาสนใจพฤติกรรมซึ่งสามารถเห็นได้ กล่าวคือ เชื่อเรื่องจิตวิญญาณมาจนกระทั่งวิทยาศาสตร์ไพศาลขึ้น คนในยุควิทยาศาสตร์จึงหันมาสนใจเรื่องการแสดงออกทางกาย เปลี่ยนทัศนะจิตวิทยามาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม (A study of behavior) มาจนบัดนี้

เออเนสท์ ฮินริช เวเบอร์ (ernest Hinrich Weber 1795-1878) ศาสตราจารย์ด้านภายวิภาคและสรีรวิทยาแห่งเยอรมันค้นพบพื้นฐานร่วมระหว่างความรู้สึกทางสรีระกับจิตวิทยาฟิสิกส์ เขาคิดค้นเกี่ยวกับสัมผัสและความรู้สึกทางกล้ามเนื้อ เป็นการเริ่มต้นหาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองโดยวิธีหาความแตกต่างของการรับความรู้สึกให้ผู้ถูกทดลองบอกความแตกต่างที่น้อยที่สุดของสิ่งที่สัมผัส เมื่อมันเปลี่ยนไปจากเดิม เช่น ครั้งแรกให้ยกของหนัก 5 กก. ครั้งต่อไปจะต้องยกของหนักเท่าไรจึงจะรู้สึกว่ามันมีน้ำหนักเบากว่า หรือหนักกว่าที่ยกครั้งแรก เขาทดลองเกี่ยวกับขนาดและความหนาแน่นของสิ่งของตั้งแต่เล็ก ๆ จนถึงสิ่งของใหญ่ ๆ การทดลองของเขาถูกนำมาศึกษาต่อและเผยแพร่โดย Fechner

Weber ยังได้ทำการทดลองวัดความไวต่อการรับสัมผัสของผิวหนัง โดยใช้เครื่องมือที่มีปลายแหลม 2 ปลาย จี้ที่ผิวหนัง ให้ผู้ถูกทดลองตองว่าถูกจี้กี่ที และเลื่อนปลายแหลมให้ใกล้กันเข้ามาเรื่อย ๆ จะมีระยะหนึ่งที่ผู้ถูกทดลองรู้สึกว่า ถูกจี้จุดเดียวแม้ว่าความจริงจะถูกจี้ 2 จุดก็ตาม

คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นยุคทองแห่งวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural Science) มีผู้ศึกษาทฤษฎีต่าง ๆ ทางจิตวิทยาเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย

กัสแตบ เทียวดอร์ เฟคชเนอร์ (Gustav Theodor Fechner 1801-1887) นักจิตวิทยาฟิสิกส์ (Psychophysics) ชาวเยอรมัน เป็นผู้บุกเบิกงานด้านจิตวิทยาฟิสิกส์ โดยเฉพาะเกี่ยวกับ Threshold คือขนาดของสิ่งเร้าน้อยที่สุด ที่ทำให้เกิดความรู้สึกเปลี่ยนไปจากเดิม โดยเขาได้พัฒนาแนวความคิดและ Weber’s law ที่ว่า สามารถทำให้รู้ว่าปริมาณของสิ่งเร้าจะต้องมากขึ้นหรือน้อยลงกว่าเดิมเท่าไรคนเราจึงจะรู้สึกว่ามันแตกต่างกัน ซึ่งมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันมาก เช่น จะเพิ่มงานให้กรรมกรอีกเท่าไร จะเพิ่มราคาสินค้าอีกเท่าไรจะเพิ่มระยะทางอีกเท่าไร เพิ่มแสงสว่างอีกเท่าไร จึงจะไม่ทำให้เกิดความรู้สึกเปลี่ยนแปลง Fechner ได้ค้นพบความสัมพันธ์ระหว่างความเข้มข้นของสิ่งเร้า กับความเข้มของความรู้สึกจากสัมผัส เขาตั้งเป็นกฎ Fechner’s law เขาค้นพบวิธีการวัดการรับสัมผัสด้วยวิธีการทางฟิสิกส์ การศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ สามารถวัดปริมาณได้ด้วยวิธีการทางฟิสิกส์ และสิ่งเหล่านี้คือความรู้สึกของจิตและปริมาณของสิ่งเร้ามีความสัมพันธ์กัน Gustav Fechner ทดลองพบเมื่อ ค.ศ. 1860 ว่า “จิตใจของคนเรานั้นจะเปลี่ยนแปลงได้ก็ต่อเมื่อมีสิ่งเร้าภายนอกมาเร้า” ตั้งเป็นศาสตร์ใหม่ขึ้น ชื่อว่า Psychophysic ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายกับจิตใจ ซึ่งนับว่าเป็นรากฐานของจิตวิทยาทดลองในปัจจุบัน ท่านได้เขียนหนังสือที่มีชื่อเสียงมากเล่มหนึ่งชื่อ Elements of Psychophysics ท่านสนใจค้นคว้าทดลองเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับอาการสัมผัสอย่างมาก

โจแฮนเนส มูลเลอร์ (Johannes Muller 1801-1858) ได้ชื่อว่าเป็นบิดาของการทดลองทางสรีรวิทยา เชื่อว่าคุณภาพของความรู้สึกสัมผัสจะคงทนถาวรหรือแข็งอ่อนกำลังเพียงใด มีมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับประสาทส่วนที่ถูกกระตุ้น

ชาร์ลส์ ดาวิน (Charles Darwin 1809-1882) ตั้งทฤษฎีวิวัฒนาการขึ้น เมื่อ ค.ศ. 1859 ว่า ต้นกำเนิดของสิ่งมีชีวิต วิวัฒนาการจากสัตว์ชั้นต่ำมาเป็นชั้นสูงเป็นมนุษย์ตามลำดับจึงเป็นเหตุให้ความเชื่อเรื่องวิญญาณจางหายไป กล่าวถึงความเกี่ยวพันระหว่างมนุษย์และสัตว์ ทำให้เกิดจิตวิทยาเปรียบเทียบ (Comparative Psychology) ขึ้น

เซอร์ ฟราสซิส แกลตัน (Sir Francis Galton 1822-1911) แห่งอังกฤษ ได้ศึกษาเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีผลมาจากอิทธิพลของพันธุกรรม เป็นผู้ริเริ่มทางด้านจิตวิทยาการทดลองเป็นคนแรกในประเทศอังกฤษ ตั้งทฤษฎีว่า ความฉลาด-ความโง่ของคนเรานั้นเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดกันมาจากพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย เป็นพันธุกรรม เนื่องจากเขาสนใจเรื่องพันธุศาสตร์ (Genetics) อยู่แล้ว จึงศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเชื่อว่าเป็นต้นเหตุทำให้คนเรามีความแตกต่างกัน เขาเป็นผู้นำ Case study มาใช้เป็นคนแรกเขาสร้างแบบทดสอบง่าย ๆ ขึ้นใช้และศึกษาจิตวิทยาโดยอาศัยสถิติ เป็นผู้ค้นคว้าวิธีการเกี่ยวกับเรื่องของความสัมพันธ์ (Correlation) และได้พัฒนาเกี่ยวกับดรรชนี (Index) ซึ่งภายหลังเรียกว่า ตัวสัมประสิทธิ์ของความสัมพันธ์ (Coefficient of Correlation)

วิลเฮล์ม แมกซ์ วู้นท์ (Wilhelm Max Wundt 1832-1920) นักจิตวิทยาและสรีรวิทยาชาวเยอรมันเป็นผู้ทำให้วิชาจิตวิทยาแยกจากปรัชญามาเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นวิทยาศาสตร์ที่สมบูรณ์ โดยเป็นผู้เริ่มตั้งห้องทดลองทางจิตวิทยาขึ้นเมื่อ ค.ศ.1879 เป็นแห่งแรกของโลก ที่มหาวิทยาลัย Leipzig เมือง Leipzig ประเทศเยอรมัน ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับเรื่องความรู้สึกประสาทสัมผัส (Sense) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจักษุสัมผัส (Vision) และทดสอบเกี่ยวกับความใส่ใจ (Attention) ความตั้งใจจิตสำนึกอารมณ์ (Emotion) ความจำแบบ Associative Memory ความเราของปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction time) จินตนาการ การคิดหาเหตุผล การเข้าใจภาษาและคณิตศาสตร์ เขาได้สมญาว่าบิดาแห่งจิตวิทยาการทดลอง (the father of experimental psychology) ห้องทดลองของเขาทำให้จิตวิทยาเปลี่ยนแนวมาเป็นจิตวิทยาแห่งการทดลอง (Experimental Psychology) นับเป็นการเริ่มการศึกษาจิตวิทยาตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ผลงานของเขาสรุปได้ว่า กายกับจิตนั้นไม่สามารถแยกออกจากกันได้ จิตรับรู้ได้จากการรับสัมผัส ซึ่งเกิดจากกระบวนการของประสาทสัมผัส Wundt กล่าวว่า โครงสร้างของจิตประกอบไปด้วยการรับสัมผัสความรู้สึก ความคิดจินตนาการ แนวทัศนะโครงสร้างของจิต (Structuralism) ส่วนใหญ่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ด้วยการใช้วิธีจิตพินิจภายใน (Introspection) และใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์เพื่อการทดลองเกี่ยวกับสิ่งเร้าและการสัมผัส

William James

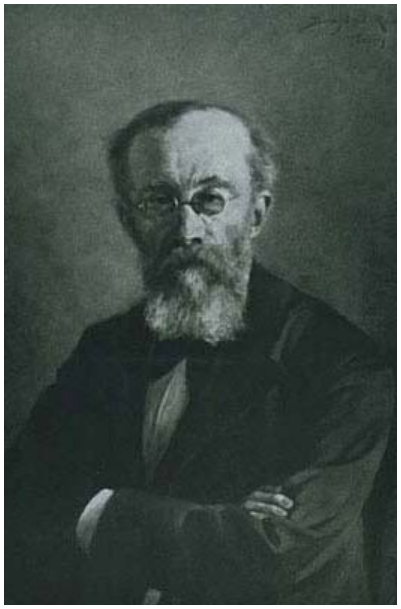

Wihelm Max Woundt

การสร้างห้องทดลองทางจิตวิทยาของวู้นท์ ทำให้นักจิตวิทยาคนสำคัญ ๆ เดินทางไปศึกษาและนำมาสร้างห้องทดลองทางจิตวิทยาขึ้นในที่ต่าง ๆ อีกมากมาย ความรู้ทางจิตวิทยาที่ได้มาด้วยวิธีการทดลองเช่นนี้ ทำให้จิตวิทยามีลักษณะของศาสตร์ที่เป็นวิทยาศาสตร์จนได้ชื่อว่าจิตวิทยาเป็นวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์มาจนปัจจุบันนี้

วิลเลียม เจมส์ (William James 1842-1901) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้พิมพ์หนังสือจิตวิทยาขึ้น เมื่อ ค.ศ. 1890 ให้ชื่อว่า Principle of Psychology (หลักจิตวิทยา) ซึ่งเป็นตำราอมตะเป็นที่ยอมรับและใช้กันแพร่หลายที่สุดในยุดนั้น เขาได้เปิดสอนวิชาสรีรวิทยาขึ้นที่ฮาร์วาร์ด (Harward) เป็นแห่งแรก ได้ส่งเสริมให้นักศึกษาทำการศึกษาค้นคว้าทดลองด้วยตนเอง แม้ James จะมีแนวความคิดไม่ตรงกับ Wundt ในหลายเรื่องแต่เขาก็นิยมการใช้การทดลองในห้องปฏิบัติการของ Wundt มาก James สนใจศึกษาวิเคราะห์จิตวิทยาทุกสาขาอย่างถี่ถ้วนแล้วประมวลความคิดที่สมเหตุสมผลเข้าไว้ในปรัชญาของเขาเรียกว่า Eclectic Psychology ต่อมามีผู้เรียกแนวความคิดของเขาว่า จิตวิทยาเลือกสรร เพราะเป็นวิธีที่สังเคราะห์จากทฤษฎีและปรัชญาที่มีผู้คิดค้นไว้แล้วนำเอาแต่สิ่งที่มีเหตุผลมาประมวลเข้าเป็นทฤษฎีใหม่ ท่านตั้งห้องสาธิตการทดลองทางจิตวิทยาขึ้นที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เมื่อ ค.ศ. 1875 แต่ยังไม่ได้ทำการทดลองจริงจัง เป็นแต่เพียงสาธิตเท่านั้น ท่านสนใจศึกษาทั้งทางด้านจิตและกายภาพ ผลงานของท่านคือ ทฤษฎีอารมณ์ หลักการถ่ายทอดการเรียนรู้แนวคิดเรื่องสัญชาตญาณ จิตรู้และไร้สำนึก

ฟรอยด์ (Sigmund Freud 1856-1939) ชาวออสเตรียนตั้งจิตวิทยาสาขาจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis) ขึ้น เกี่ยวกับการวิเคราะห์และการบำบัดความบกพร่องทางจิต ใน ปี ค.ศ. 1890 เขาเริ่มศึกษาถึงการทำงานของระบบประสาท สรุปว่าระบบประสาทมีอิทธิพลต่อการทำงานของจิตใจมาก เขาได้พิมพ์หนังสือเกี่ยวกับเรื่องจิตไร้สำนึก (Unconscious mind)

สแตน เลย์ ฮอลล์ (G. Stanley Hall 1846-1924) เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน เคยมาเรียนที่ห้องทดลองของวู้นท์ (Wundt’s Laboratory) แล้วกลับไปตั้งห้องปฏิบัติการขึ้นตาม

แบบอย่างของ Wundt เป็นห้องทดลองแห่งแรกของอเมริกาที่มหาวิทยาลัย จอห์น ฮอพกินส์ (John Hopkins) เมื่อ ค.ศ. 1883 พัฒนาการโดยศึกษาเน้นหนักทางด้านพัฒนาการของเด็ก และวัยรุ่น นับเป็นผู้บุกเบิกแลให้กำเนิดจิตวิทยา และได้ออกวารสารทางจิตวิทยาขึ้นเป็นฉบับแรกชื่อว่า American Journal of Psychology เมื่อ ค.ศ. 1887 เขาเป็นผู้ให้กำเนิดการศึกษาพัฒนาการของมนุษย์ เขาตั้งห้องทดลองเรื่องเด็ก (Child Study Laboratory) ยกย่องกันว่าเป็นผู้ตั้งห้องปฏิบัติการทางจิตวิทยาอย่างเป็นทางการ เป็นแห่งแรกในสหรัฐอเมริกา

Sigmund Freud

John B. Watson

C. Mckeen Cattell เป็นศิษย์ของ Wundt ขณะสอนอยู่มหาวิทยาลัย เพนซิลวาเนียได้รับการแต่งตั้งให้เป็นศาสตราจารย์ทางจิตวิทยาคนแรกของสหรัฐอเมริกา

จอห์น วัตสัน (John B. Watson 1878-1958) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน สอนอยู่ที่มหาวิทยาลัย John Hopkins ระหว่าง ค.ศ. 1908-1920 Watson เป็นผู้อำนวยการห้องทดลองสัตว์ในมหาวิทยาลัยที่เขาสอนอยู่ เขาเน้นหนักถึงการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ เขาศึกษาพฤติกรรมของคนบนรากฐานที่ว่า สิ่งเร้าภายนอกเป็นสาเหตุของพฤติกรรม คือสิ่งเร้าภายนอกมาเร้าร่างกายก็จะเกิดการตอบสนองทันที Watson ให้แนวความคิดว่า การแสดงออกที่เรียกว่า “พฤติกรรม (Behavior) เป็นสะท้อนให้เห็นจิตของบุคคลนั้น ฉะนั้นเมื่อต้องการศึกษาเรื่องจิต ก็ควรศึกษาเรื่องพฤติกรรม”

จิตเป็นสิ่งไม่มีตัวตน มองไม่เห็น ถ้าต้องการจะทราบจิตของใครก็ต้องศึกษาจากพฤติกรรมของคนคนนั้น เพราะพฤติกรรมก็คือการแสดงออกของจิต ซึ่งเราสามารถสังเกต หรือใช้เครื่องมือวัดได้ การศึกษาเช่นนี้ นับว่าเป็นแนวความคิดของการบุกเบิกให้จิตวิทยามีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์ โดยเลิกวิธีศึกษาแบบนั่งคิดขีดเขียนอยู่กับโต๊ะ (Armchair Method) มาเป็นการศึกษาโดยมีการเก็บ

ข้อมูลจากพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกแล้วนำข้อมูลนั้น ๆ มาแปลความหมายอย่างมีระเบียบขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงมีบางท่านยกย่องว่าเป็น “บิดาแห่งจิตวิทยายุคใหม่” ที่แท้จริงและท่านผู้นี้เองท่านให้นิยามว่า Psychology is a science behavior (จิตวิทยา คือ วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม” ซึ่งนิยมใช้กันอยู่เวลานี้

สรุปผลงานสำคัญของ Watson ได้ว่า

1. ถ้าจะศึกษาจิตของคน ให้ศึกษาจากพฤติกรรมด้วยวิถีทางวิทยาศาสตร์ คือทดลองในห้องทดลองโดยตรวจดูว่าอะไรเป็นตัวเร้าให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป บางครั้งอาจจะต้องใช้วิธีศึกษาจากสัตว์มาเทียบเป็นของคน

2. พฤติกรรมของคน เกิดจากการเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่ คนจะเป็นอย่างไรเป็นเรื่องของการเรียนรู้แทบทั้งสิ้น ฉะนั้นสามารถจะฝึกเด็กทุกคนให้เป็นอะไรก็ได้ตามต้องการ

3. อารมณ์ มิใช่เป็นสิ่งติดตัวมาแต่กำเนิด เกิดจากการวางเงื่อนไขมากกว่าเกิดจากสัญชาตญาณ การทดลองที่มีชื่อเสียงมากคือ เรื่องการวางเงื่อนไขทางอารมณ์ เกี่ยวกับอารมณ์กลัวของเด็ก

Alfred Binet และ Theodore Simon นักจิตวิทยาและนักการศึกษาแห่งฝรั่งเศส ได้ช่วยกันสร้างแบบทดสอบเชาวน์ (Intelligence Test) ขึ้นใช้ตั้งแต่ ค.ศ. 1905

กล่าวได้ว่า จิตวิทยายุคใหม่เริ่มขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ได้มีการศึกษาค้นคว้ากันอย่างแพร่หลายและนำหลักเกณฑ์ไปประยุกต์ใช้ในวงการต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง และได้แตกแขนงไปเป็นจิตวิทยาสาขาต่าง ๆ

ประเทศไทยเราเกี่ยวข้องกับจิตวิทยามาช้านานแล้ว แต่ไม่เป็นรูปแบบวิชาการกระทั่งมีผู้ไปศึกษาวิชาจิตวิทยาจากต่างประเทศและนำเอาความรู้มาแต่งตำราเป็นภาษาไทยขึ้น เช่น พระยาเมธาธิบดี อาจารย์เกื้อม อังควณิชย์ ม.ล.ตุ้ย ชุมสาย เป็นต้น พระยาเมธาธิบดี (ขุนจรัส ชวนะพันธุ์) เป็นอาจารย์สอนวิชาจิตวิทยาในโรงเรียนฝึกหัดครูเมื่อ พ.ศ. 2446 และพิมพ์ตำราจิตวิทยาเมื่อ พ.ศ. 2449 เพิ่มเริ่มตั้งสถานวิจัยทางจิตวิทยาขึ้นเป็นเป็นทางการเป็นแห่งแรกที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรเมื่อ พ.ศ. 2495 โดยความร่วมมือของ UNESCO ชื่อ สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก (International Institute for Child Study) แล้วเปลี่ยนชื่อเป็น Bangkok Institute for Child Study เดี๋ยวนี้เป็นสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ปัจจุบันในประเทศไทยความสนใจวิชาจิตวิทยาก้าวหน้าไปมาก มีสอนกันในมหาวิทยาลัยถึงระดับปริญญาโท-เอก

วิชาจิตวิทยาได้แพร่หลายไปทั่วโลก ความรู้ที่นักจิตวิทยาได้เผยแพร่อย่างกว้างขวาง ขอบเขตของวิชาจิตวิทยาก็ขยายตัวตามไปด้วย จนในปัจจุบันนี้นักจิตวิทยาต้องแยกศึกษาเป็นหลายสาขาและแบ่งแยกแนวคิดออกไปเป็นหลายสำนัก (School)

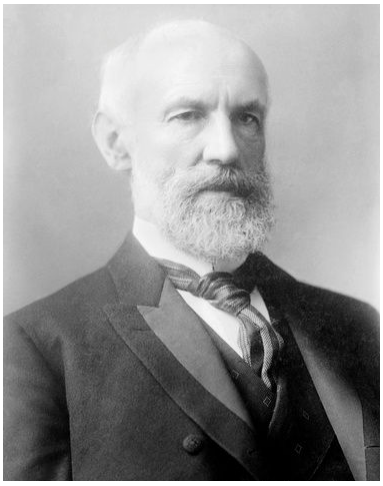

Stanley Hall

Alfred Binet

ปัจจุบันนี้แทบทุกวิชาชีพไม่ว่าครู หมอ พ่อค้า นักโฆษณา นักประชาสัมพันธ์ นักปกครอง นักการทหาร นักการเมือง นักกฎหมาย นักเศรษฐศาสตร์ นักสังคมสงเคราะห์ เห็นความสำคัญของวิชาจิตวิทยา และนำไปปรับปรุงประยุกต์ใช้ให้เหมาะแก่อาชีพของตน ๆ กลายเป็นจิตวิทยาประยุกต์แขนงต่าง ๆ (Applied Psychology)

จิตวิทยาการศึกษา : ศาสตร์ที่เชื่อมโยงระหว่างจิตวิทยากับการศึกษา

จิตวิทยากับการศึกษามีขอบข่ายเนื้อหาที่ชัดเจน หัวข้อสำคัญที่มักปรากฏอยู่ในตำราจิตวิทยาการศึกษาทั่วๆ ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างบุคคล พัฒนาการของบุคคลวัยต่าง ๆ การเรียนรู้แรงจูงใจบุคลิกภาพการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมการจัดการการชั้นเรียนการปรับพฤติกรรมในชั้นเรียนและการวัดผลการเรียนรู้ เนื้อหาเหล่านี้จะมุ่งเน้นให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและพฤติกรรมของผู้เรียนเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการสอน การพัฒนาป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมของผู้เรียนตลอดจนการพัฒนาหลักสูตรและการบริหารการศึกษา

ในปัจจุบันหลักการทางจิตวิทยาการศึกษาได้มาจากข้อมูลเชิงประจักษ์และการประยุกต์ทฤษฎีที่มีอยู่ก่อน (Glover and Ronning 1987 : 14 อ้างจาก ประสาท อิศรปรีดา, 2552: 12) สำหรับการวิจัยทางจิตวิทยาการศึกษามีทั้งการวิจัยพื้นฐานและการวิจัยประยุกต์การวิจัยพื้นฐานการวิจัยพื้นฐานนั้นเป็นการค้นหาคำตอบเกี่ยวกับธรรมชาติของการเรียน โดยไม่คำนึงถึงการประยุกต์ผลการวิจัยโดยตรง เช่นการศึกษาที่มุ่งค้นหาคำตอบว่า เด็กอายุ 5 ปี สามารถแยกแยะความแตกต่างของระดับเสียงดนตรีได้เพียงใดแตกต่างจากเด็ก 4 ปีและ 6 ปีหรือไม่ ผลการศึกษานี้อาจน่าสนใจมากสำหรับคนทั่วไปและทำให้ทราบถึงพัฒนาการด้านการแยกแยะระดับเสียงของเด็กก่อนเข้าโรงเรียน แต่ไม่มีประโยชน์ในการประยุกต์ใช้ในการสอนของครูโดยตรง สำหรับการวิจัยประยุกต์นั้นมุ่งค้นหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหาทางการศึกษาบางประการที่กำลังประสบอยู่ เช่น คณะกรรมการพัฒนาสื่อประกอบการสอนอ่านภาษาไทยในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีปัญหาว่าจะเลือกใช้สื่อ

ประเภทใดบ้าง หรือจะพัฒนาสื่อประเภทใดขึ้นใช้ จึงจะทำให้การเรียนอ่านมีประสิทธิภาพมากที่สุด การวิจัยเพื่อตอบคำถามนี้จะสามารถนำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์โดยตรงสำหรับครูหรือนักการศึกษา

จากขอบข่ายและธรรมชาติของจิตวิทยาการศึกษาดังกล่าวมาในวรรคต้น จิตวิทยาการศึกษาจึงเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่เชื่อมโยงระหว่างจิตวิทยากับการศึกษา โดยตัวมันเองแล้วเป็นสาขาหนึ่งของจิตวิทยา ซึ่งถือว่าเป็นจิตวิทยาผสมระหว่างจิตวิทยาบริสุทธิ์กับจิตวิทยาประยุกต์ ขณะเดียวกันก็เป็นแขนงหนึ่งของวิชาการศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับธรรมชาติของผู้เรียนนักการศึกษาจำเป็นต้องเข้าใจผู้เรียนจึงจะสามารถพัฒนาผู้เรียนโดยใช้เทคนิควิธีที่เหมาะสมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ ความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิทยากับการศึกษาแสดงไว้ดังภาพที่ 1.1

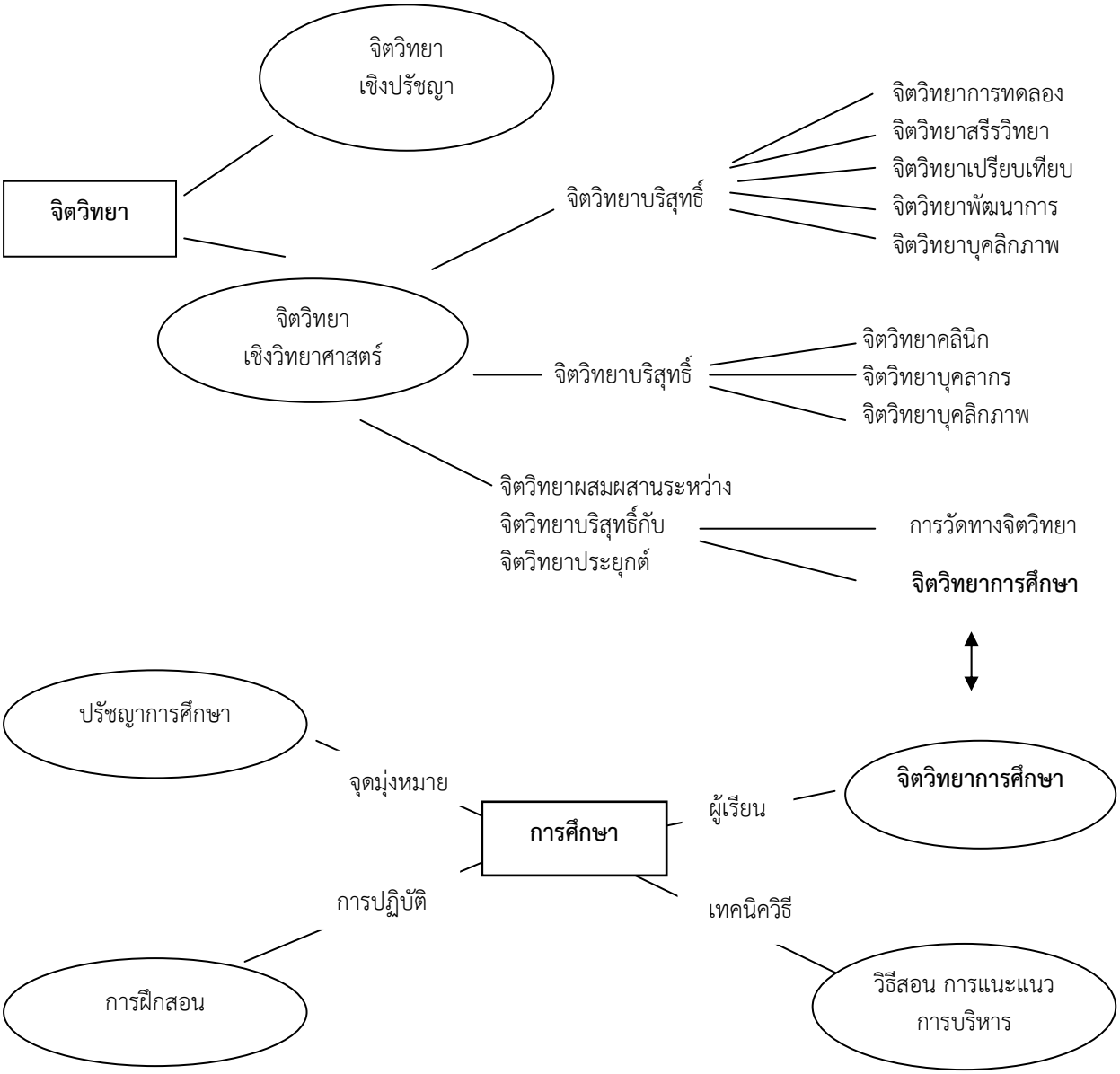

ภาพที่ 1.1 แสดงการเชื่อมโยงระหว่างจิตวิทยากับการศึกษา (ปรับปรุงจาก Gorman, 1974 : 4 ประสาท อิศรปรีดา, 2552: 12)

จิตวิทยาการศึกษา (Educational Psychology)

การศึกษา พยายามที่จะช่วยเหลือคนในการปรับตัวได้อย่างดีที่สุด ส่วนจิตวิทยาเป็นศาสตร์ที่คำนึงเกี่ยวกับการปรับตัวของคน ดังนั้น จิตวิทยาการศึกษาจะเป็นการนำความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวของคนไปปฏิบัติจริงเพื่อช่วยเหลือคนในการปรับตัว ดังนั้น หน้าที่สำคัญประการแรกของจิตวิทยาการศึกษา คือ การจัดการเกี่ยวกับเรื่องกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นรวมเรื่องราวทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ ทฤษฎีแรงจูงใจ และทฤษฎีพัฒนาการ (พรรณี ช. เจนจิต, 2545: 3)

ความหมายของจิตวิทยาการศึกษา

ประสาท อิศรปรีดา (2552: 21) ได้กล่าวว่า จิตวิทยาการศึกษาเป็นศาสตร์สาขาหนึ่งซึ่งค้นคว้าเกี่ยวกับธรรมชาติ และคุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้เรียน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านพัฒนาการและบุคลิกภาพ) และกระบวนการเรียนรู้ (ภาวะและองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของมนุษย์) เพื่อประโยชน์ในการแก้ปัญหา และพัฒนาการเรียนการสอนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สุรางค์ โค้วตระกูล (2550: 1) ได้กล่าวว่า จิตวิทยาการศึกษาเป็นวิทยาศาสตร์ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ และพัฒนาการของผู้เรียน ในสภาพการเรียนการสอนหรือในชั้นเรียน เพื่อค้นคิดทฤษฎีและหลักการที่จะนำมาช่วยแก้ปัญหาทางการศึกษา และส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

สุมาลัย วงศ์เกษม และคณะ (2548: 3) ได้กล่าวว่า จิตวิทยาการศึกษาคือกระบวนที่ผู้สอนจัดการเรียนการสอน ปกครองนักเรียนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของการเรียนรู้ และพฤติกรรมของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้บุคคลนั้นเจริญงอกงามและพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน

สรุปได้ว่า จิตวิทยาการศึกษาเป็นวิทยาศาสตร์ที่ค้นคว้าเกี่ยวกับธรรมชาติ คุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้เรียน และพัฒนาการของผู้เรียน เพื่อนำแนวคิด ทฤษฎี และหลักการ นำมาแก้ปัญหาทางการศึกษา และพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของจิตวิทยาการศึกษา

Goodwin and Klausmeier (1975 อ้างใน พรรณี ช. เจนจิต, 2545: 4) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของจิตวิทยาการศึกษา 2 ประการ คือ

1. เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ของคน ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ และจัดรวบรวมอย่างมีระบบเข้าเป็นทฤษฎี หลักการ และข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะนี้จิตวิทยาการศึกษาเป็นศาสตร์ทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งจะศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนในสภาพของการจัดการเรียนการสอน

2. เป็นการนำความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้และเกี่ยวกับนักเรียนมาจัดเป็นรูปแบบเพื่อให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสามารถนำไปใช้ได้ ทฤษฎีและหลักการทางจิตวิทยาต่าง ๆ มิใช่ว่าจะนำมาใช้ได้โดยตรง แต่จะต้องนำมาหาความเชื่อมั่นภายในโรงเรียนเสียก่อน อีกแง่หนึ่งคือ นักจิตวิทยาจะเป็นสำรวจว่าวัสดุอุปกรณ์ในการสอน หลักการสอน และกิจกรรมของนักเรียนจะช่วยเด็กในการเรียนได้อย่างไร เพราะว่าในการปรับปรุงการศึกษานั้นต้องการทั้งวัสดุอุปกรณ์และกระบวนการใหม่ ๆ ดังนั้นในการปรับปรุงการศึกษา นักจิตวิทยาการศึกษาจะต้องทำงานกับครูพร้อม ๆ ไปกับการคำนึงถึงเนื้อหา

ความสำคัญของจิตวิทยาการศึกษาต่ออาชีพครู

จิตวิทยาการศึกษามีความสำคัญ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2550: 4-5) ดังต่อไปนี้

1. ช่วยครูให้รู้จักลักษณะนิสัยของนักเรียน (Characteristics) ของนักเรียนที่ครูต้องสอน โดยทราบหลักพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพเป็นส่วนรวม

2. ช่วยให้ครูมีความเข้าใจพัฒนาการทางบุคลิกภาพบางประการของนักเรียน เช่น อัตมโนทัศน์ (Self concept) ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร และเรียนรู้ถึงบทบาทของครูในการที่จะช่วยนักเรียนให้มีอัตมโนทัศน์ที่ดีและถูกต้องได้อย่างไร

3. ช่วยครูให้มีความเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อจะได้ช่วยนักเรียนเป็นรายบุคคลให้พัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

4. ช่วยให้ครูรู้วิธีจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนให้เหมาะสมแก่วัยและขั้นพัฒนาการของนักเรียน เพื่อจูงใจให้นักเรียนมีความสนใจและอยากจะเรียนรู้

5. ช่วยให้ครูทราบถึงตัวแปรต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น แรงจูงใจอัตมโนทัศน์ และการตั้งความคาดหวังของครูที่มีต่อนักเรียน

6. ช่วยครูในการเตรียมการสอนวางแผนการเรียน เพื่อทำให้การสอนมีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้นักเรียนทุกคนเรียนรู้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยคำนึงถึงหัวข้อต่อไปนี้

6.1 ช่วยครูเลือกวัตถุประสงค์ของบทเรียนโดยคำนึงถึงลักษณะนิสัยและความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนที่จะต้องสอน และสามารถที่จะเขียนวัตถุประสงค์ให้นักเรียนเข้าใจว่าสิ่งที่ครูคาดหวังให้นักเรียนเรียนรู้มีอะไรบ้าง โดยถือว่าวัตถุประสงค์ของบทเรียนคือสิ่งที่จะช่วยให้นักเรียนทราบว่า เมื่อจบบทเรียนแล้วนักเรียนจะสามารถทำอะไรได้บ้าง

6.2 ช่วยครูในการเลือกหลักการสอนและวิธีสอนที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงลักษณะนิสัยของนักเรียนและวิชาที่สอน และกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

6.3 ช่วยครูในการประเมินไม่เพียงแต่เฉพาะเวลาครูได้สอนจนจบบทเรียนเท่านั้นแต่ใช้ประเมินความพร้อมของนักเรียนก่อนสอน ในระหว่างที่ทำการสอน เพื่อจะทราบว่านักเรียนมีความก้าวหน้าหรือมีปัญหาในการเรียนรู้อะไรบ้าง

7. ช่วยครูให้ทราบหลักการและทฤษฎีของการเรียนรู้ที่นักจิตวิทยา ได้พิสูจน์แล้วว่าได้ผลดี เช่น การเรียนรู้จากการสังเกตหรือการเลียนแบบ (Observational learning หรือ Modeling)

8. ช่วยครูให้ทราบถึงหลักการสอนและวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งพฤติกรรมของครูที่มีการสอนอย่างมีประสิทธิภาพว่ามีอะไรบ้าง เช่น การใช้คำถาม การให้แรงเสริม และการทำตนเป็นต้นแบบ

9. ช่วยครูให้ทราบว่านักเรียนที่มีผลการเรียนดีไม่ได้เป็นเพราะระดับเชาวน์ปัญญาเพียงอย่างเดียว แต่มีองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น แรงจูงใจ (Motivation) ทัศนคติหรือ อัตมโนทัศน์ของนักเรียนและความคาดหวังของครูที่มีต่อตัวนักเรียน

10. ช่วยครูในการปกครองชั้นและการสร้างบรรยากาศของห้องเรียน ให้เอื้อต่อการเรียนรู้และเสริมสร้างบุคลิกภาพของนักเรียน ครูและนักเรียนมีความรัก และไว้วางใจซึ่งกันและกัน นักเรียนต่างก็ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ห้องเรียนเป็นสถานที่ที่ทุกคนมีความสุขและนักเรียนรักโรงเรียนอยากมาโรงเรียน

การวิจัยในจิตวิทยาการศึกษา

ศาสตราจารย์ เอ็ดเวิร์ด แอล ธอร์นไดท์ (Edward L. Thorndike) เป็นผู้ที่ได้รับชื่อว่าเป็น “บิดาของจิตวิทยาการศึกษา” ท่านเป็นคนแรกที่พยายามหาวิธีวัดผลที่ได้จากการเรียนรู้ โดยพยายามสร้างเครื่องมือวัดผลที่มีความเที่ยง (Reliability) และความตรง (Validity) และเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีปริมาณที่จะวัดได้ ผลงานของ ธอร์นไดท์ จึงเป็นรากฐานที่สำคัญในการวัดผลการศึกษาและวิจัยทางการศึกษา นอกจากนี้ ธอร์นไดท์มีความสนใจที่จะนำทฤษฎีทางจิตวิทยามาประยุกต์ในการเรียนการสอน ธอร์นไดท์ได้สร้างทฤษฎีที่สำคัญจากการทดลอง เช่น กฎแห่งผล (The Law of Effect) ซึ่งกล่าวว่า “พฤติกรรมใดที่ตามด้วยรางวัล หรือสิ่งที่ก่อให้เกิดความพอใจ จะเกิดซ้ำอีกถ้าหากมีสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน และพฤติกรรมใดที่ตามด้วยสิ่งที่ทำให้เกิดความรำคาญใจหรือไม่พอใจจะไม่เกิดซ้ำอีก” นอกจากกฎผล ศาสตราจารย์ธอร์นไดท์ ได้ตั้งกฎที่สำคัญเกี่ยวกับการเรียนรู้ชื่อว่า กฎการฝึกหัด (The Law of Exercise) ซึ่งกล่าวว่า “การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่เชื่อมระหว่างสิ่งเร้าและปฏิกิริยาตอบสนอง (S และ R) ถ้าได้ฝึกหัดหรือใช้ซ้ำ ๆ จะทำให้เรียนรู้ดีขึ้นแต่ถ้าไม่มีการใช้หรือฝึกหัดก็จะเสื่อมลง” ปัจจุบันนี้มีผู้แปลงเป็น “กฎของการใช้และไม่ใช้” (The Law of Use and Disuse) ซึ่งใช้เป็นหลักในการฝึกหัดความจำว่าสิ่งที่ต้องการจะจำต้องจำเป็นใช้อยู่เสมอ ถ้าไม่ใช้ความจำ ก็จะเสื่อม (Use if or lose it) สิ่งที่นักจิตวิทยาการศึกษาได้รับอิทธิพลจากธอร์นไดท์ก็คือ การใช้หลักฐานความจริงที่ได้จากการสังเกตและวัดได้ (empirical evidence) ปัจจุบันนี้นักจิตวิทยาการศึกษาสร้างทฤษฎีเพื่อจะใช้อธิบายปรากฏการณ์ ซึ่งเกิดซึ่งเกิดขึ้นในห้องเรียนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน และเพื่อทำนายผลที่จะเกิดขึ้นพร้อมกับควบคุมสิ่งแวดล้อมบางอย่างที่มีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้ นอกจากนี้ นักจิตวิทยาการศึกษาอาจจะใช้ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตสร้างหลักการที่อาจจะเป็นพื้นฐานของทฤษฎีใหม่ ๆ ต่อไป (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2550: 5-6)

วิธีการวิจัยจิตวิทยาการศึกษา

ประเภทของวิธีการวิจัยจิตวิทยาการศึกษา แบ่งเป็น 2 ประเภท (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2550: 6-12) คือ

1. การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)
2. การวิจัยที่ไม่ใช่เชิงทดลอง (Non - Experimental Research)

การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)

การวิจัยเชิงทดลองเป็นการวิจัยที่ใช้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เพื่อจะหาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เป็นสาเหตุแท้จริงของพฤติกรรม (Case – Effect Relationship)

ตัวแปร (Variable) หมายถึง สิ่งที่เปลี่ยนแปลงค่าได้ ในการวิจัยเชิงทดลองตัวแปรแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

1. ตัวแปรตามที่ต้องการศึกษา (Dependent Variables) ตัวแปรตาม หมายถึง ตัวแปรที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา ขึ้นกับตัวแปรอิสระที่ผู้วิจัยสามารถควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงได้
2. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ตัวแปรอิสระมี 2 ประเภท คือ
   2.1 เป็นตัวแปรที่นักจิตวิทยาสามารถเปลี่ยนแปรได้
   2.2 เป็นตัวแปรที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปรได้

ตัวแปรอิสระที่นักวิจัยไม่สามารถเปลี่ยนแปรได้ เป็นตัวแปรที่เป็นเกณฑ์ในการเลือกผู้ที่ได้รับการทดลอง หรือผู้ที่นักวิจัยต้องการศึกษา ตัวแปรอิสระประเภทนี้ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม

ประเภทของการวิจัยเชิงทดลอง

การวิจัยเชิงทดลองที่นักจิตวิทยาการศึกษาใช้ อาจจะแบ่งเป็น 3 ชนิด คือ

1. การวิจัยเชิงทดลองในห้องทดลอง (Laboratory Experiment) การวิจัยประเภทนี้มักจะใช้ในวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ (Pure Science) เช่น ในวิชาเคมี ฟิสิกส์ อย่างไรก็ตาม มีนักจิตวิทยาบางท่านได้นำมาใช้ในจิตวิทยาการศึกษา โดยการควบคุมสภาพแวดล้อมอย่างเข้มงวด ซึ่งทำได้ยากมาก แต่มีความสำคัญในการพิสูจน์ทฤษฎีจิตวิทยาการศึกษาที่ใช้อยู่ หรือสร้างขึ้นใหม่
2. การวิจัยเชิงทดลองในสนามโดยการเลือกสุ่มตัวอย่าง (Randomized Field Experiments) การวิจัยเชิงทดลองในสนามเป็นการวิจัยที่เกือบจะเรียกว่าเป็นวิธีธรรมชาติ (Naturalistic Method) เพียงแต่เสริมวิธีการใหม่ ซึ่งแตกต่างกับวิธีสามัญที่ทำอยู่ และศึกษาว่าผลจะเป็นอย่างไรบ้าง ตัวอย่างเช่น การศึกษาของกู๊ดและโกรส์ (Good and Grows, 1979 อ้างจาก สุรางค์ โค้วตระกูล, 2550: 6-12) ซึ่งใช้การวิจัยเชิงทดลองในสนาม เพื่อจะดูว่า การสอนของครูสอนคณิตศาสตร์ที่ได้รับการอบรมพิเศษจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนดีกว่าการสอนของครูสอนคณิตศาสตร์ที่ไม่ได้รับการอบรมพิเศษหรือไม่

ลำดับขั้นการทดลองของกู๊ดและโกรส์มีดังต่อไปนี้

(1) สุ่มตัวอย่างนักเรียนและแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งให้เรียนกับครูที่ได้รับการอบรมการสอนคณิตศาสตร์พิเศษ เรียกกลุ่มนี้ว่ากลุ่มทดลอง (Experimental-Group) อีกกลุ่มหนึ่งให้เรียนกับครูที่ไม่ได้รับการอบรม เรียกว่า กลุ่มควบคุม (Control Group)

(2) ทำการทดสอบความรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนทั้งสองกลุ่มก่อนเริ่มการทดลอง (Pretest)

(3) ให้ผู้รับการทดลองเรียนคณิตศาสตร์กับครูของแต่ละกลุ่ม เป็นเวลา16 สัปดาห์

(4) ทำการทดสอบความรู้คณิตศาสตร์หลังจาก 16 สัปดาห์

(5) วิเคราะห์ผล ซึ่งปรากฏว่า นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มทดลองทำได้คะแนนดีกว่ากลุ่มควบคุม จึงสรุปได้ว่า ครูที่ได้รับการอบรมวิธีการสอนพิเศษใช้วิธีสอนที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าครูที่ไม่ได้รับการอบรม

3. การวิจัยเชิงทดลองเฉพาะกรณี (Single-Case Experiment) การวิจัยเชิงทดลองเฉพาะกรณีอาจจะเป็นการศึกษาเฉพาะกรณีบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือทั้งชั้นเรียน การวิจัยเชิงทดลองเฉพาะกรณี ผู้วิจัยจำเป็นจะต้องสังเกตพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มที่ต้องการศึกษา ก่อนที่จะเริ่มการทดลองจนกระทั่งสามารถหา Base Line ของพฤติกรรมแบบแผนของบุคคลหรือกลุ่มที่ต้องการศึกษา การวิจัยเชิงทดลองเฉพาะกรณีใช้มากในการวิจัยการปรับพฤติกรรมของสกินเนอร์ ในการทดลองว่าอิทธิพลของโปรแกรมพิเศษมีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนอย่างไร ผู้วิจัยได้เริ่มลำดับขั้นของการวิจัยดังต่อไปนี้

(1) ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนคนหนึ่งเป็นเวลาหลายวัน จนกระทั่งได้แบบแผนพฤติกรรมของนักเรียนคนนั้น

(2) นักวิจัยได้เริ่มโปรแกรมพิเศษที่ผู้วิจัยคาดว่าจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียน

(3) สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนคนเดียวกันภายใต้โปรแกรมพิเศษ

(4) หยุดใช้โปรแกรมพิเศษ

(5) สังเกตพฤติกรรมของนักเรียน

(6) วิเคราะห์และสรุปผล เปรียบเทียบพฤติกรรมแบบแผนของนักเรียนในห้องเรียนธรรมดาตามข้อ 1 และพฤติกรรมของนักเรียนภายใต้โปรแกรมพิเศษ ถ้าปรากฏว่านักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้นภายใต้โปรแกรมพิเศษ แต่กลับไปมีพฤติกรรมเดิมเมื่อหยุดใช้หรือถอนโปรแกรมพิเศษก็แสดงว่าโปรแกรมพิเศษมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักเรียน

การวิจัยเชิงทดลองเฉพาะกรณีอาจจะใช้นักเรียนหลายคน หรือทั้งชั้นเรียน หรือทั้งโรงเรียนตัวอย่างเช่น การทดลองโดยแบริชและเพื่อนร่วมงาน (Barrish et. al., 1969 อ้างจาก สุรางค์ โค้วตระกูล, 2550: 6-12) ซึ่งใช้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นเฉพาะกรณีซึ่งเรียกว่า “Good Behavior Game” ก่อนจะเริ่มการทดลองผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งห้อง โดยบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนที่พูดโดยไม่ได้รับอนุญาตและลุกจากที่โดยไม่ได้รับอนุญาตในชั่วโมงคณิตศาสตร์และชั่วโมงอ่านเป็นเวลา 10 วัน เพื่อจะสร้าง base line ของพฤติกรรมของนักเรียนทั้งห้อง หลังจากนั้น ได้ใช้โปรแกรมพิเศษที่เตรียมไว้สำหรับการวิจัยเชิงทดลองเฉพาะกรณี โดยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม โดยบอกนักเรียนว่า ถ้าครูเห็นนักเรียนคนใดคนหนึ่งของแต่ละกลุ่มประพฤติผิดกฎระเบียบข้อบังคับของห้องเรียน เช่น ไม่ยกมือเวลาที่ต้องการถามคำถามหรือออกความเห็น ครูจะบันทึกไว้บนกระดานทุกวันเป็นเวลาหนึ่งเดือน ถ้ากลุ่มใดมี

จำนวนครั้งของการประพฤติผิดกฎระเบียบข้อบังคับน้อยก็จะได้รับรางวัลคือ ให้นักเรียนทั้งกลุ่มมีเวลาว่างที่จะทำอะไรได้ตามใจชอบ 30 นาที

เมื่อครบจำนวนวันที่ตั้งไว้ ปรากฏว่าพฤติกรรมของนักเรียนดีขึ้นมาก มีผู้พูดโดยไม่ได้รับอนุญาตน้อยลงมาก เมื่อผู้วิจัยหยุดให้รางวัล พฤติกรรมของนักเรียนเริ่มเลวลง และเมื่อเริ่มให้รางวัลกลุ่มที่มีพฤติกรรม “ดี” ใหม่ พฤติกรรมของนักเรียนก็ดีขึ้น ซึ่งผู้วิจัยสรุปว่าพฤติกรรมของนักเรียนทั้งกลุ่มจะเปลี่ยนแปลงหรือดีขึ้นโดยการให้รางวัลนักเรียนทั้งกลุ่มที่แสดงพฤติกรรมดีขึ้นตามข้อตกลงการวิจัยเชิงทดลองเฉพาะกรณีที่ใช้นักเรียนทั้งกลุ่ม มีผู้วิจัยใช้มาก โดยเฉพาะเกี่ยวกับการเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียน โดยการให้รางวัลเป็นกลุ่ม และผลของการวิจัยได้นำมาประยุกต์ในการบริหารห้องเรียน

การวิจัยที่ไม่ใช่เชิงทดลอง (Non - Experimental Research)

การวิจัยที่ไม่ใช่เชิงทดลอง หมายถึง การวิจัยที่ใช้การเก็บข้อมูลอย่างมีระบบและระเบียบแบบแผน แต่ไม่ได้ใช้กลุ่มควบคุมและยักย้าย หรือเปลี่ยนแปร (Manipulate) ตัวอย่างที่ต้องการศึกษาการวิจัยประเภทนี้อาจจะแบ่งออกเป็นหลายประเภท คือ การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) การวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) และการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational Studies) แต่ในที่นี้จะของอธิบายการวิจัยที่ไม่ใช่เชิงทดลองที่ใช้ในวิชาจิตวิทยาการศึกษา คือประเภทการวิจัย 2 ประเภทหลัง คือ

1) การวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research)

การวิจัยเชิงบรรยายมีวัตถุประสงค์ที่จะต้องการสำรวจคุณลักษณะ (Characteristics) และสถานภาพของชุมชนหรือกลุ่มคนประเภทต่าง ๆ เช่น ระดับการศึกษา อาชีพ หรือสำรวจความเห็น ทัศนคติ หรือความสนใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ในบางกรณีผลของการวิจัยเชิงบรรยายอาจใช้ตั้งเป็นสมมติฐานในการวิจัยเชิงทดลองต่อไปได้

วิธีการที่ใช้ในการวิจัยเชิงบรรยาย มักจะใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบทดสอบ สำรวจ การสังเกตผู้ทำการทดลองอาจจะเป็นแต่เพียงผู้สังเกตไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืองานที่ต้องการสำรวจ (non-participant observer) แต่ในบางกรณีโดยเฉพาะการสังเกตที่ใช้ในการศึกษามนุษยวิทยา บางครั้งผู้สังเกตจำเป็นจะต้องมีส่วนร่วมโดยทำตัวเป็นสมาชิกผู้หนึ่งของกลุ่มที่ต้องการศึกษา (participant observer) คือร่วมงานกิจกรรมทุกอย่างของกลุ่มที่ต้องการศึกษา

ประเภทของยุทธศาสตร์ของการวิจัยเชิงบรรยาย

ยุทธศาสตร์ของการวิจัยเชิงบรรยายที่นักวิจัยใช้โดยทั่วไป ประกอบด้วย

1.1) การสำรวจ (Survey)

1.2) การสัมภาษณ์ (Interview)

1.3) การสังเกต (Observation) ระยะยาว

แม้ว่าการวิจัยเชิงบรรยายจะไม่มี Scientific Objectivity แบบการวิจัยเชิงทดลอง แต่ก็ใช้มากเพราะจะช่วยให้ได้รับข้อมูลอย่างละเอียดโดยเฉพาะถ้าผู้สังเกตเป็นผู้ที่มีความสามารถเป็นพิเศษก็จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือหรือให้เป็นความคิดในการตั้งทฤษฎีได้ เช่นทฤษฎีพัฒนาการเชาว์ปัญญาของพีอาเจต์ก็เริ่มจากการสังเกตบุตรธิดาของท่านเอง

2) การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational Studies)

การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์นับว่าเป็นการวิจัยที่ใช้มากที่สุดในจิตวิทยาการศึกษา การวิจัยแบบนี้นักวิจัยไม่ต้องใช้กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง แต่ศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ว่ามี สหสัมพันธ์กันอย่างไร การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์แตกต่างกับการวิจัยเชิงทดลองที่ผู้ทำการวิจัยตั้งใจจะเปลี่ยนแปรยักย้ายตัวแปรอิสระ เพื่อจะดูว่าจะมีผลต่อตัวแปรที่ต้องการศึกษาอย่างไร ตัวแปรที่ศึกษาอาจจะมีสหสัมพันธ์บวกหรือลบกับตัวแปรอิสระ ตัวอย่างเช่นการวิจัยพบว่าคะแนนของการอ่านจะมีสหสัมพันธ์บวกกับคะแนนคณิตศาสตร์สูง ก็ทำให้ผู้วิจัยทราบว่านักเรียนที่มีคะแนนอ่านสูง มักจะทำคะแนนคณิตศาสตร์ได้สูงด้วย หรือกลับกัน คือถ้านักเรียนเก่งเลขมักจะอ่านได้ดีหรือได้คะแนนอ่านสูง ค่าสหสัมพันธ์อาจจะลบตัวอย่างเช่น จำนวนการขาดโรงเรียนของนักเรียนจะมีสหสัมพันธ์ลบกันกับความสัมฤทธิผลทางการเรียนหรือคะแนน คือ ถ้านักเรียนขาดโรงเรียนมาก คะแนนของวิชาแต่ละวิชาหรือคะแนนรวมก็มักจะต่ำ การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์อาจจะได้ผลว่า ตัวแปรที่ศึกษาไม่มีสหสัมพันธ์ ตัวอย่างเช่น ความสูงและน้ำหนักของนักเรียนอาจจะมีสหสัมพันธ์กับคะแนนเรียน

ตัวอย่างการวิจัยแบบนี้อาจจะทำได้โดยวิธีการสังเกตพฤติกรรมในห้องเรียน พฤติกรรมตั้งใจเรียน พฤติกรรมเหม่อลอย พฤติกรรมไม่ตั้งใจ กับวิธีการสอนของครูแต่ละชั้น ในการสังเกตผู้สังเกตจะต้องให้นิยามปฏิบัติการของพฤติกรรมที่สังเกต ตัวอย่างพฤติกรรมตั้งใจเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนนั่งฟังครูอย่างตั้งใจ โดยไม่พูดกับใครหรือทำงานอย่างอื่นในขณะที่ฟัง รวมทั้งทำงานตามที่ครูสั่งทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ซึ่งได้ใช้การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์หาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมของนักเรียนกับกิจกรรมของห้องเรียน (Kowatrakul, 1969 อ้างใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2550: 11) ผลการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์จะบอกแต่เพียงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ต้องการศึกษาและตัวแปรอิสระ แต่ไม่สามารถจะบอกว่าเป็นเหตุผลหรือไม่

ลำดับขั้นในการวิจัยโดยทั่วไป

ลำดับขั้นในการวิจัยโดยทั่วไป (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2550: 11) ดังนี้

ขั้นที่ 1 พยายามที่จะเลือกปัญหาทั่วไปที่ต้องการวิจัยและกำหนด

ขั้นที่ 2 หาข้อมูลข่าวสารที่เป็นภูมิหลังเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการวิจัย เพื่อดูว่ามีใครบ้างที่ได้ทำมาแล้ว ดูข้อบกพร่องหรือความสมบูรณ์ของการวิจัยในปัญหาเดียวกับที่ต้องการทำ นอกจากนี้ควรจะมีการประเมินปัญหาที่ตั้งขึ้นว่า เป็นหัวข้อที่จะสามารถทำการวิจัยได้โดยไม่มีอุปสรรคในการดำเนินการวิจัยเกินกว่าที่จะแก้ไขได้

ขั้นที่ 3 จำกัดขอบเขตปัญหาที่ต้องการวิจัย

ขั้นที่ 4 สร้างคำถามเฉพาะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ต้องการพิสูจน์ ให้คำจำกัดความหรือนิยามปฏิบัติการของตัวแปรที่ต้องการศึกษา อาทิ ตัวแปรตาม ตัวแปรอิสระที่ต้องการศึกษา และสมมติฐานที่ตั้งขึ้นจะต้องมีหลักการ ผู้วิจัยจะต้องสามารถที่อธิบายได้ว่า มีเหตุผลหรือข้อมูลผลงานวิจัยที่มีผู้ทำมาแล้ว จึงทำให้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานจะมีหนึ่งสมมติฐานหรือมากกว่าก็ได้

ขั้นที่ 5 เลือกวิธีการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อจะใช้พิสูจน์สมมติฐานของการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง เริ่มจากวิธีการรวบรวมข้อมูล วิธีการทดลอง

ขั้นที่ 6 เลือกวิธีการที่จะใช้วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่จะใช้

ขั้นที่ 7 เริ่มวิธีการที่จะใช้วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่จะใช้

ขั้นที่ 8 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการที่เลือกไว้ในขั้นที่ 6 เตรียมตารางกราฟและรูปที่จะช่วยสรุปผล

ขั้นที่ 9 ตีความหมายผลที่ได้ว่าสนับสนุนหรือปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือตอบคำถามในขั้นที่ 4 อย่างไร

ขั้นที่ 10 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะว่า ผลที่ได้จะใช้ประยุกต์ในการเรียนการสอนอย่างไร

ขั้นที่ 11 เสนอแนะการวิจัยในอนาคต และเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขการวิจัยให้รัดกุมยิ่งขึ้น

ครูที่ดีและมีประสิทธิภาพ

ครูที่ดีและมีวิธีสอนอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึงครูที่มีการสอนที่รับรองได้ว่านักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ นักจิตวิทยาการศึกษาหลายท่านได้ทำการวิจัยหรือหาตัวแปรที่ทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ ศาสตรจารย์จอห์น แคร์รอล (John Carroll, 1963 อ้างใน สุรางค์ โค้วตระกูล, 2550: 11) ได้เขียนบทความจิตวิทยาการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีอิทธิพลมากที่สุด บทความนี้ชื่อว่า “A Model of School Learning” แคร์รอลได้อธิบายความหมายของครูที่มีประสิทธิภาพว่า เป็นครูที่สอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ให้เวลาแก่นักเรียนแต่ละคนได้เรียนรู้โดยพิจารณาความแตกต่างของบุคคล และวิชาที่สอน บางคนต้องการเวลามากแต่บางคนต้องการเวลาน้อย ซึ่งขึ้นกับวิชาที่ครูสอน รวมทั้งจัดกิจกรรมและประสบการณ์เพื่อจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ แคร์รอล กล่าวต่อไปว่าการสอนที่มีประสิทธิภาพไม่ได้ขึ้นกับการสอนของครูเท่านั้น แต่ขึ้นกับตัวนักเรียนด้วย คุณลักษณะของนักเรียนมีส่วนให้นักเรียนเรียนรู้ ในอัตราความเร็วแตกต่างกันด้วย (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2550: 13) คือ

1. ความถนัด (Aptitude) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนที่จะเรียนรู้

2. ความสามารถที่จะเข้าใจสิ่งที่ครูสอน (Ability to Understand Instruction)

3. ความเพียรพยายาม (Perseverance) นักเรียนใช้เวลาสำหรับการเรียนรู้ ซึ่งมักจะเนื่องมาจากการที่นักเรียนมีแรงจูงใจที่จะเรียนรู้

4. การมีโอกาส ครูให้เวลานักเรียนในการเรียนรู้สิ่งที่ครูสอน โดยคิดถึงความสามารถและความถนัดของนักเรียน

ครูที่ดีและมีประสิทธิภาพควรมีลักษณะสำคัญดังนี้ (สุมาลัย วงศ์เกษม และคณะ. 2548: 5)

1. ต้องเป็นนักมนุษย์นิยม (Humanist) คือยอมรับนักเรียนอย่างจริงใจให้ความอบอุ่น มีความเข้าใจนักเรียน มีความยุติธรรม

2. เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียน คือครูจะต้องเข้าใจธรรมชาติของกระบวนการเรียนรู้ ใช้วิธีการสอนที่เหมาะสม จูงใจให้นักเรียนอยากเรียนรู้

3. เป็นผู้ที่รู้จักและเข้าใจนักเรียน

4. เป็นผู้มีคุณวุฒิทางวิชาการ

5. จะต้องเป็นผู้นิยมในวิธีการวิทยาศาสตร์ เข้าใจกฎแห่งพฤติกรรมและเป็นนักวิทยาศาสตร์พฤติกรรม

6. จะต้องเป็นผู้มีใจฝักใฝ่ในการแสวงหาความรู้

องค์ประกอบที่สำคัญของบุคคลผู้เป็นครู

ลักขณา สริวัฒน์ (2557: 3) ได้อธิบายเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญของบุคคลผู้เป็นครูไว้ดังนี้

1. องค์ประกอบที่หนึ่ง ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่สอน ความรู้ความเข้าใจดังกล่าวนี้ หมายถึง การเข้าถึงแกนของเนื้อหาสาระ ทฤษฎีหลักการต่าง ๆ ซึ่งในทางจิตวิทยาเรียกว่า มโนทัศน์หรือความคิดรวบยอด (Concept) ของเนื้อหา ครูจะสอนเรื่องอะไรก็ต้องมีความเข้าใจชัดเจนในเรื่องที่สอนอย่างแจ่มแจ้งในเนื้อหานั้น ทั้งนี้เพราะว่าหากครูผู้สอนไม่รู้แจ้งในเนื้อหาก็จะนำไปสู่ความยากลำบากในการที่จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหานั้นด้วย

2. องค์ประกอบที่สอง คือบุคลิกภาพของครู บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะโดยรวมของบุคคลทั้งลักษณะภายนอกและลักษณะภายใน ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้บางอย่างก็แสดงออกให้ผู้อื่นรับรู้ได้บางอย่างก็ไม่แสดงออกให้ผู้อื่นรับรู้ บุคลิกภาพมีส่วนอย่างสำคัญต่อการปรับตัวในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ องค์ประกอบของบุคลิกภาพของครู สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

2.1 ด้านกายภาพ หมายถึง รูปร่างหน้าตา กริยาท่าทาง เรียบร้อย สง่าผ่าเผยและการแต่งกายเป็นสำคัญ ครูที่มีบุคลิกภาพด้านกายภาพเป็นปกติที่ยิ้มแย้มแจ่มใส น่าศรัทธาน่านับถือจะมีโอกาสประสบความสำเร็จในการอยู่ร่วมกับลูกศิษย์มากกว่าครูที่มีบุคลิกภาพด้านกายภาพที่แปลกไปจากปกติโดยเฉพาะอย่างยิ่งการผิดปกติในทางที่ไม่ดี เช่น ด้านการแต่งกาย อาจจะสรุปได้ว่าการแต่งกายที่เหมาะสมที่สุดของครูคือการแต่งกายที่สะอาดเรียบร้อย ดูดี น่านับถือ

2.2 ด้านวาจา หมายถึง การแสดงออกโดยทางคำพูด บุคลิกภาพทางวาจาที่ดีของครู หมายถึงการพูดด้วยถ้อยคำที่ถูกต้องตามหลักภาษาชัดเจนเหมาะสมกับวุฒิภาวะของลูกศิษย์หมายถึงถ้อยคำที่ไม่ยากหรือง่ายจนเกินไป การพูดด้วยน้ำเสียงที่แฝงด้วยความเมตตาปรารถนาดีนุ่มนวล การพูดด้วยลีลาที่อ่อนโยนเหมาะสมไม่ช้าไม่เร็วเกินไปหรือพูดน้อยและเงียบขรึมเกินไปหรือการบ่นและพูดมากจนน่ารำคาญก็ไม่เป็นการสมควรกระทำ

2.3 ด้านสติปัญญา หมายถึง การแสดงถึงไหวพริบหรือสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างเหมาะสม มีการตัดสินใจที่ดี บางครั้งมีอารมณ์ขันก็ทำให้บรรยากาศดีขึ้นได้เพราะการสร้างอารมณ์ขันได้ไม่ง่ายนัก ต้องอาศัยการคิดสร้างสรรค์ และสติปัญญาพอสมควร

2.4 ด้านอารมณ์ หมายถึง การควบคุมอารมณ์ได้ดีไม่แสดงออกซึ่งความรู้สึกต่าง ๆ มากเกินไปไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ดีใจ อารมณ์โกรธ อารมณ์เศร้า หรืออารมณ์หงุดหงิดรำคาญก็ตามครูที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่เหมาะสมคือครูที่มีอารมณ์ดีมั่นคงเสมอต้นเสมอปลาย ไม่อ่อนไหวโดยง่ายซึ่งจะแสดงออกให้เห็นทางสีหน้า แววตา ท่าทาง และวาจาให้นักเรียนรับรู้ได้แต่จะอย่างไรก็ตามครูก็

อาจจะโกรธลูกศิษย์ได้หากมีสาเหตุที่เกิดจากลูกศิษย์ไม่ใช่โกรธเพราะครูอาจารย์ไม่ดี ซึ่งมีครูจำนวนไม่น้อยที่จะโกรธเพราะขัดแย้งกับลูกศิษย์ ทำให้เกิดอารมณ์จนไม่สามารถควบคุมได้

2.5 ด้านความสนใจ หมายถึง การมีความกระตือรือร้นที่จะรับรู้เรื่องหรือความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวได้อย่างหลากหลาย ทั้งความสนใจ ความใส่ใจที่กว้างขวางย่อมเกิดจากประสบการณ์ที่สั่งสมมานานพอสมควรของบุคคลนั้น ๆ ครูที่มีความสนใจกว้างขวางจะเป็นครูที่สามารถเลือกใช้คำพูดหรือการกระทำให้ถูกใจคนได้หลายลักษณะซึ่งเป็นไปตามหลักของการสื่อสาร ความคิดที่ว่าบุคคลที่มีความสนใจตรงกันจะสื่อสารความคิดกันได้ดี อย่างไรก็ตามเนื่องจากครูแต่ละคนต่างก็ต้องรับผิดชอบดูแลนักเรียนเป็นจำนวนมาก จึงหลากหลายความสนใจจึงทำให้ครูต้องมีความสนใจที่หลากหลายตามไปด้วยมิเช่นนั้นแล้วก็จะถูกใจลูกศิษย์ส่วนน้อยแต่ไม่ถูกใจลูกศิษย์ส่วนมาก

3. องค์ประกอบที่สาม ได้แก่ ความสามารถในการสอน หมายถึง การที่ครูสามารถทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ครูต้องการจะสอน ทั้งนี้ ความหมายของการสอนมิได้หมายความถึงเฉพาะการถ่ายทอดความรู้จากตัวครูไปสู่นักเรียนเท่านั้น แต่หมายถึงความสามารถในการทำให้นักเรียน “เรียนรู้” และเกิดอาการ “ใฝ่รู้” จนมีลักษณะของการอยากรู้ต่อจากการเรียนในชั้นเรียนด้วยตัวเอง ความสามารถในการสอนของครูเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 ทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ หมายถึง การมีความคิดเห็นและความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพครูเห็นว่าเป็นอาชีพหลักที่สำคัญต่อสังคมเป็นอาชีพในระดับวิชาชีพ เป็นอาชีพที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถและวุฒิภาวะทุก ๆ ด้านเป็นอย่างมาก บุคคลที่ประกอบอาชีพครูโดยมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครูย่อมมีโอกาสที่จะสอนได้ดีกว่าบุคคลที่ไม่ชอบหรือเกิดความเบื่อหน่ายในการสอนนักเรียนอย่างแน่นอน

3.2 ทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน หมายถึง การมีความเมตตา รัก และปรารถนาดีต่อนักเรียนต้องการให้เขาเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ครูทำการสอน มีความคิดความเชื่อว่านักเรียนก็มีความปรารถนาที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ครูทำการสอนเช่นเดียวกันไม่ว่านักเรียนคนนั้นจะมีความแตกต่างไปจากนักเรียนปกติก็ตาม เช่นนักเรียนที่พิการทางสายตาหรือนักเรียนมีระดับสติปัญญาต่ำกว่าปกติ โดยต้องเข้าใจว่านักเรียนเหล่านี้สามารถพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ได้เช่นเดียวกับนักเรียนปกติและช่วยให้พวกเขาค้นพบความสามารถพิเศษของเขาให้ได้เพื่อฝึกฝนเป็นอาชีพเลี้ยงตนเองในอนาคตต่อไป

3.3 ความเข้าใจในหลักสูตร หมายถึง การเข้าใจในวัตถุประสงค์และขอบข่ายเนื้อหาของหลักสูตรอย่างชัดเจนเพราะไม่เช่นนั้นแล้วก็ย่อมไม่สามารถนำพานักเรียนไปสู่เป้าหมายปลายทางในการสอนหรืออาจสอนเรื่องที่ไม่เหมาะสมและไม่เกี่ยวข้องหรือสอนนักเรียนในเรื่องที่ผิดได้

3.4 ความรู้ความเข้าใจจิตวิทยาพัฒนาการ หมายถึง การรู้และเข้าใจถึงลักษณะและธรรมชาติของผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม และคุณธรรมจริยธรรม

3.5 ความรู้ความเข้าใจในจิตวิทยาการเรียนรู้และจิตวิทยาการสอน หมายถึง การรู้ว่าการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมในการคิดและลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ย่อมเกิดผลมากกว่าการเรียนรู้โดยการฟังอย่างเดียว และการเรียนรู้ต้องเกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไป เป็นต้น

3.6 ความสามารถในการสื่อสารความคิดกับนักเรียน หมายถึง การพูดการฟัง การเขียน การอ่าน และการสื่อสารความคิดด้วยสีหน้าท่าทาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการรับฟังความคิด ความสนใจ และความต้องการของนักเรียน การอธิบาย การถามคำถาม และการตอบคำถามของนักเรียน ทั้งหมดนั้นจัดเป็นทักษะเบื้องต้นที่สำคัญยิ่งของการสอน

3.7 ความสามารถในการใช้สื่อการสอน หมายถึง ความสามารถที่จะคิดและเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้และเข้าใจอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งหมายความว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากในเวลาอันสั้น เข้าใจในการนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงโดยที่ครูและนักเรียนต่างก็ไม่สิ้นเปลืองเงินทองไปกับสื่อที่ทันสมัยและราคาแพงเป็นสำคัญ

3.8 ความสามารถในการวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนและครูทราบว่าการเรียนการสอนนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่อย่างไร มากน้อยเพียงใด การวัดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนนั้นครูผู้สอนถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทมากที่สุดเพราะบุคคลที่สามาหรือบุคคลภายนอกย่อมไม่เข้าใจจนถึงปัจจัยและกลไกของการเรียนการสอนนั้น เมื่อครูผู้สอนมีความสามารถในการวัดและประเมินผลย่อมสามารถบอกได้ว่าผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนนั้นอย่างไร เรื่องที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอนก็คือนักเรียนถูกประเมินว่าไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียน ทั้ง ๆ ที่เขาเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์นั้น ๆ หรือในทางกลับกันนักเรียนได้รับการประเมินว่าผ่านหรือบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง ๆ ที่เขาเกิดการเรียนรู้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

สรุป

จิตวิทยาการศึกษาเป็นศาสตร์ที่มีพัฒนาการรวดเร็วแต่มีความสำคัญต่อการให้การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ปัจจุบันศาสตร์สาขานี้มีเนื้อหาและวิธีการของตนเองที่ชัดเจน เป็นศาสตร์ที่เชื่อมโยงระหว่างจิตวิทยากับการศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญยิ่งในกระบวนการพัฒนาผู้เรียนให้เจริญงอกงามตามเป้าหมายของการศึกษา

กิจกรรมท้ายบท

1. ให้นักศึกษาบอกความหมายของจิตวิทยาตามความเข้าใจของนักศึกษา
2. ให้นักศึกษาบอกประโยชน์ของจิตวิทยา
3. ให้นักศึกษาอธิบาย จิตวิทยากับการศึกษา มีความเกี่ยวข้องกันอย่างไร
4. ให้นักศึกษาบอกความสำคัญของจิตวิทยาการศึกษากับอาชีพครู
5. ลักษณะของครูที่มีจิตวิญญาณควรมีลักษณะอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กันยา สุวรรณแสง. (2544). **จิตวิทยาทั่วไป**. พิมพ์ครั้ง 5. กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา.

จันทร์เพ็ญ ภูโสภา. (2557). **จิตวิทยาและการแนะแนวสำหรับครู**. ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ประดิษฐ์ เอกทัศน์. (2556). **จิตวิทยาสำหรับครู**. ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ประสาท อิศรปรีดา. (2552). **สารัตถะจิตวิทยาการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 7. ขอนแก่น: หจก.โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

พรรณี ช. เจนจิต. (2545). **จิตวิทยาการเรียนการสอน.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท คอมแพคท์ พริ้น จำกัด.

สุมาลัย วงศ์เกษม และคณะ. (2548). **จิตวิทยาการเรียนการสอน**. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

สุรางค์ โค้วตระกูล. (2550). **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยุราวดี เนื่องโนราช. (2558). จิตวิทยาพื้นฐาน (Foundation to Psychology). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

รุ่งฟ้า ล้อมในเมือง. (2554). **จิตวิทยาการแนะแนวเด็กวัยรุ่น**. ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์.

ลักขณา สริวัฒน์. (2549). **การคิด (Thinking).** กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

_____. (2543). **การแนะแนวเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

_____. (2557). **จิตวิทยาสำหรับครู**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

อัมพร ศรีประเสริฐสุข และ พัศรินทร์ ก่อเลิศวรพงศ์. (2559). จิตวิทยาสำหรับครู. ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.